

طراحی مدل توسعه اکوسیستمی ورزش براساس همسوسازی حوزه‌های همگانی و قهرمانی و همگرایی منطقه‌ای (مطالعه منطقه شمال کشور: استان‌های گیلان، مازندران و گلستان)

کیانوش دیلمی^۱

فرزاد غفوری^۲

حبیب هنری^۳

جواد شهلائی باقری^۴

[10.22034/ssys.2022.2031.2444](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2031.2444)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۷/۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۵

هدف از این پژوهش، طراحی مدل توسعه اکوسیستمی ورزش در شمال کشور (استان‌های گیلان، مازندران و گلستان) براساس همسوسازی ورزش همگانی و قهرمانی و همگرایی بین استانی بود. روش تحقیق از نوع کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند (تماتیک) انتخاب شد. جامعه آماری شامل دو بخش صاحب‌نظران (اساتید، مدیران و...) و منابع اطلاعاتی (مقالات، اسناد و...) بود. نمونه آماری به تعداد قابل کفایت (اشباع نظری) با روش قضاوتی نمونه‌گیری شد (۱۹ نفر و ۵۸ سند). ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه‌های اکتشافی ساختارمند بود. روایی پژوهش براساس اعتبار حقوقی و علمی نمونه، روایی محتوایی ابزارها و توافق بین مصححان ارزیابی و تأیید گردید. جهت تحلیل یافته‌ها از روش کدگذاری مفهومی و تحلیل سیستمی استفاده شد. چارچوب مفهومی استخراج شده شامل ۴ سطح، ۹ منظر، ۳۶ بُعد و ۱۱۵ مؤلفه کلیدی بود. مدل پژوهش شامل چهار سطح مفهومی؛ ظرفیت محیطی توسعه ورزش شمال، راهبری سیستمی توسعه ورزش شمال، همگرایی توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و کارکردهای توسعه همگرایی ورزش شمال است. براساس نتایج به سازمان‌های متولی توسعه ورزش در استان‌های شمال کشور پیشنهاد می‌شود با توجه به اکوسیستم مشترک و مشابه سه استان، راهبرد همگرایی بین استان و منطقه‌ای در توسعه ورزش همگانی و قهرمانی را در اولویت قرار دهند و از الگوهای علمی مانند نتایج این پژوهش استفاده نمایند.

واژگان کلیدی: توسعه ورزش، ورزش شهروندی، ورزش رقابتی، هم‌افزایی سیستم‌ها و استان‌های شمالی.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

^۲ دانشیار، مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Farzadghafouri@yahoo.com

^۳ دانشیار، مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

^۴ دانشیار، مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

مقدمه

به زعم کارشناسان و شواهد محیطی ورزش کشور، دو مورد از چالش‌های اصلی اما مغفول توسعه ورزش در ایران، عدم همسویی ورزش همگانی و رقابتی، از یک طرف و واگرایی بین منطقه‌ای^۱ و در نظر نگرفتن استعداد بومی، از سوی دیگر است (ملایی، رضایان‌نژاد، یاسوری، ۱۳۹۷: ۷۷۶). از این رو، ضرورت دارد همسوسازی توسعه حوزه‌های همگانی و قهرمانی ورزش^۲ به طور اعم و همگرایی منطقه‌ای و استانی توسعه ورزش به صورت اخص، مسئله‌ای مهم و ضرورتی راهبردی در ورزش کشور تلقی شود. در کشورهای پیشرو توسعه ورزش توجه به ظرفیت‌های اکوسیستمی^۳ و همگرایی^۴ منطقه‌ای کم و بیش در برنامه‌ها و گزارش‌ها مورد توجه قرار دارد (کوک^۵، بیسکایا، پاپاداس، سیمکین و کارتر، ۲۰۲۱: ۳) اما با وجود این، هنوز درک مناسبی از اهمیت توسعه متوازن ورزش در ایران وجود ندارد (شهریاری، همتی‌نژاد، ملک اخلاق، ۱۳۹۵: ۵۶) و نیاز به مداخلاتی در سیستم توسعه ملی و استانی ورزش کشور بر حسب ظرفیت‌های اکوسیستمی وجود دارد.

همسویی حوزه‌ها و همگرایی مناطق بخشی در سطح کلی کشورها و سطح بخشی مانند ورزش از پارادایم‌های توسعه نوین در جهان است (بیل و دنیل^۶، ۲۰۱۸: ۳۷۱) زیرا همزمان با پدیده جهانی‌سازی و یکپارچه‌سازی ملی درون کشورها، رویکرد همگرایی منطقه‌ای بین اکوسیستم‌های مختلف (شهری، طبیعی، اقتصادی و...) براساس شناخت مزیت‌های نسبی، موجبات افزایش جریان‌های محیطی و توسعه را فراهم کنند (بهرامی پناه، ۱۳۹۷: ۴۷۹). ظرفیت‌سازی اکوسیستمی و همگرایی منطقه‌ای جزو راهبردهای ویژه توسعه در کشورهای دارای پراکندگی جغرافیایی است. در همین راستا بررسی فرضیه همگرایی بین استان‌های ایران و اتخاذ سیاست‌های اقتصادی به منظور نیل به توازن منطقه‌ای یکی از موضوعات مهم در حوزه اقتصاد کلان ایران است (سلامی، فقه مجیدی محمدی، ۱۳۹۵: ۱۶۹). نداشتن توازن توسعه در میان مناطق موجب شکاف و تشدید نابرابری منطقه‌ای و فضایی و مانعی در مسیر توسعه ملی محسوب می‌شود. با اعتقاد به اینکه توسعه متوازن می‌تواند همگرایی را در جامعه چند محیطی را تحکیم بخشد، منطق همسوسازی و همگرایی در توسعه بر پیکربندی و درک راهبردی روابط زنجیره‌ای و واکنشی در اکوسیستم محیطی قرار دارد و این باور را دنبال می‌کند که دستاوردهای بزرگ حاصل تحلیل محیط و رقبا و برنامه‌ریزی راهبردی مبتنی بر آن می‌باشد. منطقه‌گرایی یا همگرایی منطقه‌ای به راهبردی اشاره دارد که طی آن چند منطقه جغرافیایی که دارای علایق مشترک هستند از طریق سازمان‌های منطقه‌ای با یکدیگر همکاری‌های راهبردی و اجرایی داشته باشند. همگرایی به معنای ترکیب و ادغام اجزا در یک کل است و با یکسان‌سازی سیاست‌های توسعه بازیگران در قبال یکدیگر، به نوعی آزادسازی تبعیض‌آمیز توسعه منجر می‌گردد (بهرامی پناه، ۱۳۹۷: ۴۸۰). هدف اساسی همگرایی توسعه، آزادسازی ظرفیت‌هاست و در کنار آن به توسعه زنجیره تامین و شبکه محیطی توسعه یاری می‌رساند. همگرایی، بیشتر از آنکه

¹ Regional divergence

² community and athletic sports

³ Ecosystem

⁴ Convergence

⁵ Cook

⁶ Bell & Daniels

هدف باشد، روندی است که یک سوی آن ادغام توسعه و سوی دیگرش اتحاد راهبردی و اتخاذ رویه های مشترک در سیاست های توسعه است (سلامی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۶۸). پس می توان گفت سیستم ورزش به دلیل ماهیت متنوع و فراگیر آن از قابلیت بالایی برای تحلیل همگرایی منطقه ای و ظرفیت اکوسیستمی برخوردار است.

توسعه ورزش^۱ نیز همانند هر سیستم دیگری در جامعه نیازمند سیاست گذاری و تقسیم وظایف بین نهادها و مشارکت همه اقشار و نقش های اجتماعی بوده و لازم است که همه نهادهای مرتبط با این زمینه در سطح جامعه با آینده نگری در توسعه آن مشارکت داشته باشند (جوادی پور، روحی دهکردی، رهبری و طایفی، ۱۳۹۷). توسعه جریانی است شامل دگرگونی های اساسی در ساخت های یک سیستم است تا سبب شکل گیری نظامی نوین در سیستم و محیط آن شود. پس می توان توسعه ورزش را مشتمل بر فرایند و سیستمی دانست که از طریق تامین منابع و فضاها و ترغیب افراد به مشارکت در ورزش سبب ارتقای نشاط و تندرستی عمومی می شود. توسعه ورزش در منظر کلان و خرد و منظرهای درون و برون سیستمی برای سطوح ورزش پرورشی، همگانی، قهرمانی و حرفه ای قابل بررسی است (بنار، دستوم، خان محمدی، ۱۳۹۷: ۱۶). ورزش همگانی و قهرمانی با دو ماهیت متفاوت بخشی مستقیمی از زندگی شهروندی و اجتماعی هستند و در معرض ویژگی ها، پویایی و پیچیدگی های محیطی و اکوسیستمی قرار دارند. از این رو همسوسازی این دو حوزه ورزش در ابعاد مختلف ساختاری، فرایندی و کارکردی باید مورد توجه سیاست گذاران و مدیران قرار بگیرد. ورزش همگانی با مفاهیمی مانند ورزش شهروندی، ورزش تفریحی، ورزش برای همه و اوقات فراغت فعال یک طیف موضوعی هستند و مشتمل بر فعالیت تمامی افراد و همه سنین در انواع مختلف فعالیت های جسمانی، تمرین، بازی و مسابقات محلی است که هدف اصلی آن تندرستی و نشاط باشد (گزارش برنامه ششم توسعه ورزش، ۱۳۹۶). ورزش قهرمانی نیز با ورزش رقابتی، ورزش حرفه ای و نخبه همپوشانی دارد و مشتمل بر مسابقات ورزشی ملی و تورنمنت های مبتنی بر عنوان و مدل در ورزش مانند المپیک، مسابقات جهانی، قاره ای و سطح ملی است (برنامه ششم توسعه ورزش، ۱۳۹۶).

در جغرافیای کشور، منطقه شمال کشور شامل استان های گیلان، مازندران و گلستان به دلیل مجاورت دریا، طبیعت سبز و پرجاذبه و آب و هوای معتدل از شرایط متمایزی نسبت به سایر استان ها برخوردار است (علوی، سنایی و فخری، ۱۳۹۹: ۱۷۸). در واقع موقعیت و شرایط مناسبی برای همگرایی منطقه ای در توسعه بین این سه استان وجود دارد. از این رو، اکوسیستم شمال از نظر تحلیل نیز قابلیت تئوری پذیری بالایی برای مباحث همسویی عملکردی و همگرایی منطقه ای در توسعه ورزش دارد و مسئله پژوهش نیز براین موضوع دلالت دارد.

برخی مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش به ارائه مدل و الگوی توسعه ورزش همگانی پرداخته اند. کشاورز (۱۳۹۹) مدل حکمرانی ورزش همگانی ایران و جوادی پور و همکاران (۱۳۹۷) منظرهای مدیریتی، اقتصادی،

^۱ Sports development

قانونی، آموزشی، علمی و رسانه‌ای را مورد بررسی قرار داده است. غفوری، معمارزاده و علوی (۱۳۹۸) در بررسی سهم و نقش دستگاه‌های اجرایی در حوزه‌های توسعه ورزش همگانی، بیشترین سهم را برای شهرداری‌ها و اولویت‌دارترین حوزه را اماکن ورزشی گزارش کرده‌اند. رهبری، خداپاری، هنری و امیرتاش (۱۳۹۸) الگوی حمایت مالی ورزش همگانی کشور و وفایی مقدم، فرزانه، رضوی و افشاری (۱۳۹۷) مدل پارادایمی توسعه ورزش همگانی کشور را ارائه داده‌اند. صفاری و لطیفی فرد (۱۳۹۷) مدل شهر دو ستار فعالیت بدنی را مبتنی بر رویکرد شهرهای فعال، جوامع فعال و شهروندان فعال ارائه کرده‌اند. سبحانی و هاشمی (۱۳۹۶) در ارزیابی کارکردهای ورزش همگانی در کشور و حیدری، صابری و کارگر (۱۳۹۷) در فراتحلیل مطالعات توسعه ورزش همگانی ایران وضعیت این حوزه را نامطلوب گزارش کرده‌اند. خطیب‌زاده (۱۳۹۵) الگوی توسعه مشارکت ورزشی منظم و صفاری (۱۳۹۱) الگوی توسعه ورزش همگانی ایران برای ارائه عوامل فردی، سازمانی و محیطی را ارائه داشته‌اند. هنرور، غفوری و طهری (۱۳۹۴) الگویی برای توسعه ورزش‌های بومی سنتی و روستایی ارائه کرده‌اند.

تحقیقاتی نیز به تحلیل و مدل‌سازی توسعه ورزش قهرمانی پرداخته‌اند. ملایی سفیددشتی، حمیدی، رجبی و ذوالفقارزاده (۱۳۹۹) عوامل پیشران آینده توسعه ورزش قهرمانی ایران، شعبانی، رضوی و هادوی (۱۳۹۸) الگوی ساختاری توسعه ورزش قهرمانی زنان و ملایی و همکاران (۱۳۹۷) عوامل مؤثر بر الگوی توسعه ورزش قهرمانی استان‌های ایران را مشتمل بر منظرها و ابعاد نسبتاً مشابهی گزارش کرده‌اند. رضایی صوفی و شعبانی (۱۳۹۶) و فراهانی، کشاورز و صادقی (۱۳۹۵) راهبردهای توسعه ورزش قهرمانی ایران را به دلیل غالب بودن ضعف‌ها و تهدیدها بر فرصت‌ها و قوت‌ها در وضعیت تدافعی تدوین کرده‌اند. سهرابی (۱۳۹۴) در آینده‌پژوهی ورزش قهرمانی کشور عدم قطعیت‌ها و پیشران‌های محیطی (برون‌سیستمی) را دارای بیشترین اثر گزارش کرده‌اند.

تحقیقات تخصصی به بحث هم‌سویی بین ورزش همگانی و قهرمانی نپرداخته‌اند، اما به صورت موردی این دو حوزه به طور همزمان مورد بررسی قرار گرفته‌اند. به طور مثال؛ شعبانی و خواجه (۱۳۹۶) عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و شعبانی بهار و همکاران (۱۳۹۲) نقش ورزش همگانی و قهرمانی را به طور همسو و همزمان مورد بررسی قرار دادند.

در تحقیقات توسعه ورزش استان‌های شمال کشور، علوی و همکاران (۱۳۹۹) مدل توسعه ورزش‌های دریایی با رویکرد گردشگری در استان مازندران، بنار و همکاران (۱۳۹۷) الگوی مشارکت ورزشی استان گیلان، نودهی، احمدی، نودهی و داداشی (۱۳۹۵) موقعیت راهبردی توسعه ورزش روستایی و بومی و محلی استان گلستان، چوپانی (۱۳۹۳) تحلیل راهبردی ورزش قهرمانی بانوان استان مازندران و زیتونلی، هنری و فراهانی (۱۳۹۱) توانمندی‌های گردشگری ورزشی استان گلستان را از جنبه‌های مشابهی ارزیابی کرده‌اند.

برخی تحقیقات (غیرورزشی) در کشور به بررسی همگرایی و همسوسازی توسعه بین استان‌ها پرداخته‌اند. وفائی و همکاران (۱۳۹۷) همگرایی رفاه اجتماعی، رامی پاره (۱۳۹۷) همگرایی توسعه‌یافتگی منطقه‌ای و سلامی و همکاران (۱۳۹۵) همگرایی اقتصادی بین استان‌های کشور را وابسته به سیاست‌های توسعه منطقه‌ای مرتبط می‌دانند. در حوزه ورزش، شهریاری سبهرودی و همکاران (۱۳۹۴) اتحادهای راهبردی در توسعه گردشگری ورزشی استان‌های شمالی ایران را در زمینه‌های مدیریت دانش، سرمایه‌گذاری، پژوهش و توسعه، مدیریت و ساختاری دارای بیشترین قابلیت و ضرورت دانسته‌اند.

در تحقیقات سایر کشورها، حوزه ورزش همگانی رویکرد آینده‌پژوهی بیشتر مورد توجه بوده است. کوک^۱ و همکاران (۲۰۲۱) توسعه رویدادها و فضاهای ورزشی را وابسته به عوامل اکوسیستمی گزارش کرده‌اند. اسوارت و مارتین^۲ (۲۰۲۱) و بیل و دنیل (۲۰۱۸) تغییرات محیط اجتماعی و اقتصادی را بر توسعه ورزش دارای بیشترین اثرگذاری گزارش کرده‌اند. فریز^۳ و همکاران (۲۰۲۰)، بیهاری و بیرو^۴ (۲۰۱۹) و دی گریس، نایت، روگدر و کلارک^۵ (۲۰۱۷) نقش ورزش در توسعه پایدار را وابسته به کارکردهای ورزش می‌دانند. بگوویچ^۶ (۲۰۲۰) و هوانگ و تان^۷ (۲۰۱۵)، سیاست‌های توسعه ورزش و تغییرات آن را را متمایل به ظرفیت‌های جغرافیایی و بومی می‌دانند. راتن و جونز^۸ (۲۰۱۸) و سونسون و لیون^۹ (۲۰۱۷) آینده توسعه ورزش را بیشتر متأثر از تغییر قابل توجه در مشارکت، فراغت و... می‌دانند. لیرمن^{۱۰} (۲۰۱۷) نقش ورزش زنان در حوزه همگانی را بیشتر از قهرمانی می‌دانند. جانسون و تیبورگ^{۱۱} (۲۰۱۰) اثر ظهور ورزش‌های نوین بر آینده ورزش همگانی و قهرمانی را بسیار تعیین‌کننده می‌دانند.

به‌طور کلی تحقیقات انجام‌شده بیشتر به بررسی ابعاد و فرایند توسعه ورزش، ورزش همگانی و قهرمانی در سطح ملی و استانی پرداخته‌اند. با وجود این، همسویی بین حوزه‌های ورزش و همگرایی بین استان‌ها مورد مطالعه قرار نگرفته است. در تحقیقات خارجی نیز این رویکردها به‌صورت مفاهیم تخصصی همسوسازی و همگرایی مورد تحلیل قرار نگرفته است. مرور سایر مطالعات داخلی با موضوع همسویی و همگرایی در خارج از حوزه ورزش نشان می‌دهد که این یافته‌ها عمدتاً ناظر به نظریه‌های توسعه کلان و منطقه‌ای است. در واقع هر چند بحث همگرایی در

¹ Cook

² Swart, K., & Martín

³ Ferriz

⁴ Bihari & Biró

⁵ De Grace, Knight, Rodgers, & Clark

⁶ Begović

⁷ Huang & Tan

⁸ Ratten & Jones

⁹ Svensson & Levine

¹⁰ Leberman

¹¹ Jonasson & Thiborg

توسعه منطقه‌ای از آغاز بر پایه‌های نظری استوار بوده، اما پس از رواج اجرایی، از پشتوانه نظری برخوردار شده است. تحلیل همسویی بخشی و همگرایی فرابخشی در توسعه ورزش می‌تواند اطلاعات و چارچوب تحلیلی مناسبی در اختیار مدیران و کارشناسان سازمانی، محققان و مدرسان دانشگاهی و فعالان و متخصصان رسانه‌ای حوزه ورزش در شمال کشور قرار دهد.

سیستم ورزش کشور از نقش‌های دانشی زیادی تشکیل شده است که در حال تعامل و همکاری با یکدیگر هستند. این سیستم تحت تأثیر شرایط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور با رکود بی‌سابقه‌ای مواجه شده است. مدیریت در چنین سیستمی بسیار پیچیده و غیرقابل درک خواهد بود. چارچوب‌ها و مدل‌های ارائه شده توسط محققان به کارگزاران و تحلیلگران کمک می‌کنند که با ساده‌سازی کلیات سیستم علمی ورزش به درک بهتری از تمامیت آن دست یابند. مدل‌های اکتشافی مسائل را بهتر طبقه‌بندی کرده و شانس یافتن پاسخ‌های صحیح را بالا می‌برند تا تصمیم‌گیری به یافته‌های جزئی و پراکنده بر مبنای چارچوب‌های فکری برخاسته از نظر خبرگان و مبانی علمی قرار بگیرد. همچنین کشف، تبیین و تفسیر داده‌های پژوهشی در چارچوب مدل‌سازی بهتر می‌تواند روابط پدیده‌های علمی را توضیح دهد و درک مکانیسم‌های پژوهشی، تجاری، مدیریتی و ... را آسان‌تر کند.

براین اساس هدف پژوهش حاضر، شناسایی عوامل تعیین‌کننده در توسعه اکوسیستمی ورزش در شمال کشور براساس همسوسازی حوزه‌های همگانی و قهرمانی و همگرایی و همچنین طراحی مدل تحلیلی حاصل از برآیند اثر بهینه این عوامل است.

روش‌شناسی پژوهش

جامعه آماری پژوهش شامل دو بخش منابع انسانی آگاه و منابع اطلاعاتی مرتبط به موضوع پژوهش بود. منابع انسانی شامل اساتید مدیریت ورزشی (دارای سابقه اجرایی و ورزشی) دانشگاه‌های استان‌های شمال کشور، مدیران سازمان‌های ورزشی (دارای سابقه علمی و ورزشی) و برخی افراد خبره دارای تخصص‌های مرتبط (توسعه منطقه شمال) بود (۱۹ نفر). منابع اطلاعاتی نیز مشتمل بر منابع علمی، اسنادی و کتابخانه‌ای تعیین گردید (۵۸ فایل). نمونه آماری بر مبنای رسیدن به اشباع نظری به صورت روش قضاوتی بر افراد و روش هدفمند و دردسترس برای منابع اطلاعاتی برآورد و نمونه‌گیری شد (جدول ۱). مصاحبه‌شوندگان شامل ۱۱ مرد و ۸ زن، ۷ استاد مدیریت ورزشی دانشگاه و ۷ مدیر سازمان ورزشی و ۴ فرد خبره در زمینه توسعه مناطق شمال، با تحصیلات دکتری، میانگین سنی ۴۴/۶۳ سال و میانگین سابقه شغلی ۱۷/۶۸ سال بود.

جدول ۱: مشخصات نمونه آماری پژوهش

نمونه	نمونه گیری	گروه مطالعه
۷ نفر	قضاوتی	اساتید دانشگاهی (مدیریت ورزشی)
۸ نفر	قضاوتی	مدیران سازمان های ورزشی
۴ نفر	قضاوتی	سایر افراد خبره در زمینه توسعه ورزش
۲۷ نسخه	هدفمند	منابع کتابخانه ای و علمی (مقاله، کتاب، و
۵۸ نسخه	هدفمند	روانشناسی (..)
۱۳ نسخه	هدفمند	اطلاعاتی گزارش ها و اسناد اجرایی و حقوقی
۱۸ نسخه	هدفمند	منابع و آرشیوهای رسانه ای

جدول ۲ ابزارهای پژوهش را نشان می دهد. در این پژوهش کیفی از دو ابزار مطالعه کتابخانه ای چارچوب-دار و مصاحبه اکتشافی نیمه ساختارمند استفاده شد. در بخش مطالعه کتابخانه ای استخراج مولفه ها با بررسی مبانی و پیشینه از طریق مطالعه اسناد، کتاب ها و مقالات شامل منابع داخلی و خارجی انجام گردید. روایی این ابزار براساس تعیین اعتبار علمی و حقوقی منابع اطلاعاتی و روایی محتوایی چارچوب (توسط ۳ متخصص) استخراج مفاهیم (رونوشت) صورت گرفت. از مصاحبه ها جهت تکمیل و تطبیق عوامل و روابط شناسایی شده در مطالعه کتابخانه ای استفاده شد. انجام مصاحبه ها براساس چارچوب تحلیلی طراحی شده از قبل صورت گرفت. در بخش مصاحبه، با ارائه بازخورد به مصاحبه شوندگان و قراردادن آن ها در مسیر پژوهش سعی شد تا بر نحوه پاسخگویی آن ها تأثیر نگذارد و به افزایش روایی منجر شود. درضمن پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به دست آمده تا آن مرحله ارائه می شد و در صورتی که مصاحبه شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، مورد بحث قرار می داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می شد تا مصاحبه خالی از هر گونه پیش فرض و جهت گیری انجام شود. از آنجایی که مؤلفه پایایی به گستره تکرارپذیری یافته های پژوهش اشاره دارد و در انجام مطالعات کیفی پژوهشگر به تفسیر موضوع مورد مطالعه می پردازد، کار گردآوری داده ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کند که ادامه کار چیز تازه ای به دانسته های او نمی افزاید. پس از انجام ۱۹ مصاحبه در طی دوره شش ماه، تحلیل داده ها حاکی از اضافه نشدن داده جدید به داده های قبلی بود؛ چرا که درصد بالایی از داده های مستخرج از مصاحبه های آخر تکراری بود. بنابراین، با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه ها پایان داده شد. پژوهشگران کیفی به جای واژه «اعتبار» و «روایی»، از واژه های «مقبولیت»، «انتقال پذیری» و «تأیید پذیری» استفاده می کنند. روایی ابزار و نتایج پژوهش در بخش کیفی، روایی بخش مصاحبه از طریق صلاحیت علمی و اجرایی افراد انتخاب شده، روایی محتوایی سوالات (توسط ۳ پژوهشگر خبره) و توافق بین افراد کدگذار و مصحح بررسی و تأیید شد.

جدول ۲: مشخصات ابزارهای پژوهش

روش	مطالعه کتابخانه‌ای	مصاحبه
رویکرد	مرور نظامند و چارچوب‌دار متون	اکتشافی نیمه‌ساختارمند
ابزار	رونوشت و فیش‌برداری (چک لیست استخراج مفاهیم)	چارچوب مفهومی لیست سوالات مصاحبه
زمینه	نمونه منابع اطلاعاتی	نمونه منابع انسانی بخش کیفی
روایی	انتخاب نسخه‌های معتبر به لحاظ علمی و حقوقی (مثل رساله ها و ...)	انتخاب افراد بر حسب شایستگی علمی و فنی روایی محتوایی و صوری سوالات مصاحبه از دیدگاه متخصصان
	متخصصان	میزان توافق بین اساتید کدگذار و مصحح

از سه مرحله کدگذاری برای دسته‌بندی مؤلفه‌های شناسایی شده استفاده گردید. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر متخصصان انجام شد. مدل پژوهش نیز براساس روابط شناسایی شده به صورت یک چارچوب سیستمی مفهومی ترسیم گردید. همزمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آنها طی سه مرحله کدگذاری نیز شروع شد. پس از استخراج کدها، آنها طبقه‌بندی می‌شوند. مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین این کدها را آشکار می‌کند. طبقات جدا و یا ادغام می‌گردند تا نظریه در روند این فرآیند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز در روند تکمیل تئوری مورد استفاده قرار می‌گیرند. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر چند پژوهشگر انجام شد. مدل پژوهش نیز براساس روابط شناسایی شده به صورت یک چارچوب مفهومی ترسیم گردید. کدگذاری در سه مرحله کدگذاری اول (باز)، کدگذاری دوم (گزینشی) و کدگذاری سوم (موضوعی) انجام شد تا مقوله‌ها تبدیل به مؤلفه‌ها، سپس ابعاد و در نهایت عامل‌های اصلی در مدل مفهومی شوند. گزینش و نگارش نهایی مؤلفه‌ها براساس فراوانی تکرار مضامین کلیدی آنها در یافته‌های مستخرج از ابزار پژوهش (مصاحبه و مطالعه نظری) در دو بخش جامعه آماری (انسانی و اطلاعاتی) بود.

یافته های پژوهش

یافته های پژوهش شامل دو بخش چارچوب کدگذاری یافته ها و مدل مفهومی پژوهش بود. یک نمونه از کدگذاری پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است:

جدول ۳: یک نمونه کدگذاری یافته های پژوهش				
منظر	ابعاد	مؤلفه	مضامین کلیدی	
تولان ورزش بین المللی	علوم و فناوری ورزش	رشد فناوری- های ورزشی در جهان و اثرگذاری آن- ها بر سیستم ورزش کشورها	نیاز به فناوری های ورزشی روز جهان وجود دارد	مصاحبه مدیر ورزشی
			امروزه رقابت جهانی در ورزش قهرمانی بدون نرم افزارهای جدید میسر نیست	مصاحبه مربی ورزشی
			فناوری ورزشی جدید از خارج وارد شود	مصاحبه استاد دانشگاه
			نیاز به بومی سازی فناوری های ورزشی نوین وجود دارد	مصاحبه مدیر پارک علم و فناوری
			تحریم های فناوری بر پیشرفت ورزش اثرگذار هستند	پایان نامه
			ورزش ایران به طور مستقیم و غیرمستقیم تحت تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات ورزشی در جهان قرار دارد	مقاله علمی پژوهشی
			انواع فناوری های ورزشی جدید هستند که هنوز در ایران استفاده نشده اند	سایت معتبر
			-	-
			-	-
			-	-

مطابق جدول ۴ و شکل ۱، چارچوب مستخرج از یافته های کیفی شامل ۴ سطح، ۹ منظر، ۳۶ بُعد و ۱۱۵ مؤلفه بود. تکرار مضامین کلیدی (در واقع تعداد منابع فردی و اطلاعاتی اشاره کننده به مضمون مرتبط) نیز برای هر مؤلفه گزارش شده است.

جدول ۴: چارچوب یافته های کیفی پژوهش حاصل از کدگذاری چند مرحله ای			
منظر	ابعاد	مؤلفه	تکرار مضامین
تولان ورزش بین المللی	علوم و فناوری	رشد فناوری های ورزشی در جهان و اثرگذاری آن ها بر سیستم ورزش کشورها	۷
	ورزش	توسعه علوم جدید مرتبط با ورزش در سطح بین المللی	۶

۳	رشد سرسام‌آور اطلاعات و ارتباطات مرتبط با ورزش	
۴	تغییرات قوانین و ورزشی در فدراسیون‌های ورزشی بین‌المللی	
۵	سیاست‌ها و رویکردهای توسعه ورزش در سازمان‌های ورزشی بین‌المللی	قوانین و برنامه‌های ورزش
۳	برنامه‌های قاره‌ای و منطقه‌ای توسعه ورزش و شمولیت آن برای اکوسیستم‌های منطقه‌ای	
۱۰	دسترسی به بازار بین‌المللی برای ورزش ایران و منطقه شمال به ویژه کشورهای حاشیه خزر	بازار و صنعت ورزش بین‌المللی
۶	رشد فزاینده صنعت ورزش در جهان و اثرات جهانی‌شدن آن	
۴	گرایش بالا به ورزش در شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های مجازی	
۵	وضعیت توسعه ورزش در ایران نسبت به سایر کشورها از جمله کشورهای منطقه	جایگاه جهانی ورزش
۸	وضعیت برند ملی و دیپلماسی ورزشی ایران در جهان	
۹	موفقیت ورزشی ایران در رویدادهای بین‌المللی و تسهیم نقش استان‌ها از آن	
۸	میزان هزینه ورزش در سبد خرید و مصرف خانوارها و نهادها	
۷	نقش ورزش در رشد و توسعه اقتصادی کشور	صنعت و اقتصاد ورزش
۹	منابع و حمایت‌های تخصیص یافته دولت به توسعه ورزش	
۷	میزان اشتغالزایی بخش ورزش به ویژه اشتغال نیروی کار ماهر و تحصیل‌کرده	
۹	جایگاه ورزش در اسناد و برنامه‌های کلان کشور	حکمرانی و سیاست ورزش
۹	نگرش سیاست‌گذاران و دولتمردان کشور به ورزش	
۵	جایگاه ورزش در مطالبات سیاسی عمومی مانند انتخابات	
۳	جایگاه ورزش در مبانی فرهنگی و دینی و ارزش‌ها و نمادهای جامعه کشور	فرهنگ و مشارکت ورزش
۱۰	جایگاه ورزش در گفت‌وگوها و ارتباطات اجتماعی	
۸	جایگاه ورزش در سبک زندگی و فراغت مردم	
۱۲	توسعه ساختاری و سازمانی در استان‌های شمالی	

۳	توسعه نهادهای و ساختارهای میان بخشی هماهنگ کننده در صنعت ورزش		
۱۰	تقسیم کار و تفویض اختیار بین سازمان های ورزشی در توسعه ورزش	ظرفیت نهادی شمال	
۹	تعریف نقش برای سازمان های غیرورزشی جهت مشارکت در توسعه ورزش		
۷	فرهنگ مشارکت اجتماعی در شهرهای منطقه شمال	ظرفیت اجتماعی شمال	
۹	فرهنگ سلامت در جامعه استان های شمالی		
۴	الگوهای فراغت در بین مردم منطقه شمال		
۹	رویکردهای توسعه اقتصادی در منطقه شمال به ویژه در گردشگری	ظرفیت اقتصادی شمال	
۸	وضعیت رونق کسب و کار و اشتغال در استان های شمالی		
۱۱	ظرفیت تجاری منطقه شمال به ویژه از منظر کشورهای حاشیه خزر		
۹	ویژگی های اکوسیستمی و بومی منطقه شمال		
۴	جایگاه زیرساخت های ورزشی در توسعه فضای شهری و روستایی		
۹	وضعیت دسترسی عمومی به فضاهای ورزشی در استان های شمالی کشور	ظرفیت جغرافیایی شمال	
۱۰	میزان توجه به زیست بوم و اقلیم زیستی مناطق در توسعه ورزش		
۱۲	وضعیت همجواری فضاهای ورزشی نسبت به سایر فضاها و تاسیسات عمومی		
۶	سرانه فضای ورزشی عمومی در استان های شمالی کشور		
۴	وضعیت تجهیز و نگهداری اماکن و فضاهای ورزشی در استان های شمالی کشور	منابع و زیرساخت ورزش	
۱۱	توزیع سرانه فضاها و تجهیزات ورزشی براساس منطقه و اقشار در استان های شمالی کشور		
۷	میزان رشد تخصصی تشکیلات سازمانی در ورزش منطقه شمال		
۳	کارآمدی برنامه ای در سازمان های ورزشی استان های شمالی	قابلیت ساختاری	
۵	فناوری اطلاعات و ارتباطات محیط های ورزشی در استان های شمالی کشور	سازمانی ورزشی	

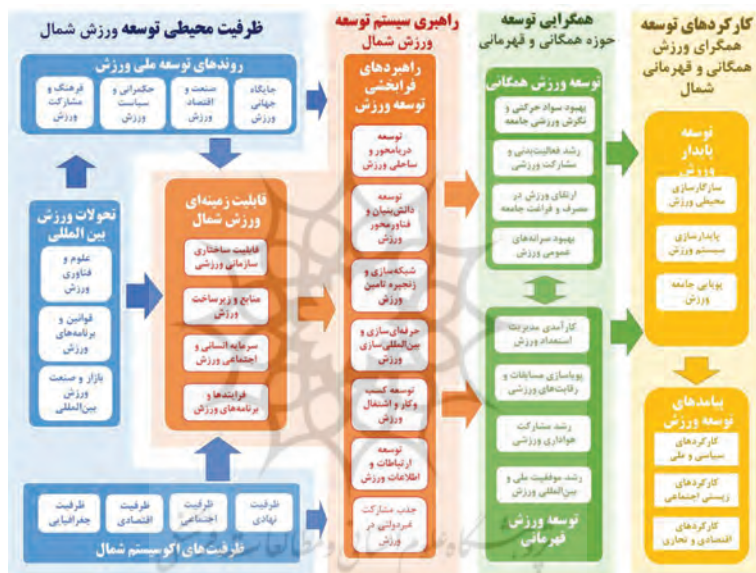
۱۱	رفع چالش‌های اجرایی در پروژه‌های ورزشی در استان‌های شمالی کشور	فرایندها و
۹	تامین و پشتیبانی برنامه‌های توسعه ورزش در استان‌های شمالی	برنامه‌های ورزش
۶	کارآمدسازی مدیریت فرایند در سازمان‌های ورزشی شمال	
۹	منابع انسانی و شاغلان ورزش در استان‌های شمالی	سرمایه انسانی و
۵	فراگیران ورزشی (دانشجویان، و ..) در استان‌های شمالی کشور	اجتماعی ورزش
۶	جمعیت هواداران و کاربران ورزشی در منطقه شمال	
۴	توسعه زیرساخت‌های ورزشی ساحلی در استان‌های شمالی کشور	توسعه دریامحور
۳	ارتقای امکانات ورزشی دریایی در استان‌های شمالی کشور	و ساحلی ورزش
۴	اتصال زنجیره مقصدهای گردشگری ورزشی به نوار ساحلی	
۹	توسعه ارتباطات بین سازمانی در ورزش شمال	
۱۱	ایجاد اتحاد راهبردی بین سازمان‌های ورزشی شمال	شبکه‌سازی و
۴	بهبود زنجیره تامین محصولات و خدمات ورزشی در شمال کشور	زنجیره تامین
۵	توسعه ارتباطات و تعاملات ورزشی با سایر استان‌ها و کشورهای حاشیه خزر	ورزش
۳	ارتقای سطح کیفی و اعتبار پژوهش‌های ورزشی در شمال کشور	توسعه دانش‌بنیان
۹	بهبود رویکردهای آموزشی در ورزش شمال	و فناوری‌محور
۵	فرهنگ‌سازی نوآوری در سازمان‌های ورزشی کشور	ورزش
۳	نظام‌مندسازی سیستم اطلاعاتی و ارتباطی حوزه ورزش شمال	
۸	پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی ورزش در منطقه شمال	حرفه‌ای‌سازی و
۴	تاکید بر حرفه‌ای‌گری در مشاغل و سازمان‌های ورزشی	بین‌المللی‌سازی
۳	تاکید بر اجرای اصول و روش‌های پیشرفته در فرایندهای ورزشی استان‌های شمال	ورزش
۷	بهبود اصناف مشاغل و کسب و کارهای ورزشی در استان‌های شمالی کشور	توسعه کسب
۴	رفع چالش‌های حقوقی مربوط به برخی مشاغل و کسب و کارهای ورزشی جدید	و کار و اشتغال
۱۱	توسعه کارآفرینی ورزشی در منطقه شمال	ورزش
۸	جذب مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ورزش استان‌های شمالی کشور	

۵	جذب مشارکت و حمایت عمومی و اجتماعی در ورزش استان- های شمالی کشور	جذب مشارکت	توسعه ورزش همگانی
		غیردولتی در ورزش	
۳	ارتقای مدیریت دانش و اطلاعات در سازمان های ورزشی شمال	توسعه ارتباطات	توسعه ورزش همگانی
۴	بهبود اشتراک اطلاعات ورزشی در فضاهای مجازی در استان های شمالی کشور	و اطلاعات	
۹	توسعه جوامع مجازی و یادگیرنده در ورزش در استان های شمالی کشور	ورزش	توسعه ورزش همگانی
۹	سطح سواد حرکتی و ورزشی مردم در استان های شمالی کشور	بهبود سواد	
۵	ارتقای جایگاه سواد بدنی در سواد سلامت مردم در استان های شمالی کشور	حرکتی و نگرش	توسعه ورزش همگانی
۳	سطح آگاهی بدنی در بین مردم منطقه شمال	ورزشی جامعه	
۱۰	فعالیت بدنی روزانه و عادات حرکتی مردم شمال	رشد فعالیت بدنی	توسعه ورزش همگانی
۸	رشد فعالیت های ورزشی تفریحی در بین مردم استان های شمالی کشور	و مشارکت ورزشی	
۹	فعالیت های ورزشی آموزشی در محیط هایی مانند مدارس، پارک ها، دانشگاه ها و باشگاه ها		توسعه ورزش همگانی
۳	فعالیت های ورزشی تخصصی و رقابتی در استان های شمالی		
۱۰	پرداختن مردم شمال به سرگرمی حرکتی و بازی ورزشی در تفریحات استان های شمالی کشور		توسعه ورزش همگانی
۹	بهبود جایگاه ورزش در زمان خانوادگی و تفریحات خانه محور در استان های شمالی کشور	ارتقای ورزش در فراغت جامعه	
۴	بهبود مصرف ورزشی در سبک زندگی مردم در استان های شمالی کشور		توسعه ورزش همگانی
۹	افزایش سرانه فضای ورزشی در منطقه شمال	بهبود سرانه های عمومی ورزش	
۸	افزایش ورزش در سبک هزینه خانوارهای استان های شمالی		توسعه ورزش همگانی
۷	کارآمدسازی سیستم استعدادیابی ورزش در منطقه شمال	کارآمدی مدیریت استعداد ورزش	
۹	توانمندسازی استعداد های ورزشی برای مسیر ورزشی-شغلی در استان های شمالی کشور		توسعه ورزش همگانی
۷	ارتقای نظام باشگاه داری و تیم داری در ورزش شمال		

۹	جذب حمایت و مشارکت بخش خصوصی در ورزش رقابتی	پویایی مسابقات و رقابت‌های	توسعه پایدار ورزش
۵	منطقه شمال	ورزشی	
۱۰	بهبود سطح فنی و کیفی مسابقات ورزشی در منطقه شمال		
	حضور تماشاگران در ورزشگاه‌ها و فضاهای ورزشی در استان‌های		
	شمالی کشور	مشارکت هواداری	
۶	مشارکت هواداران در فضای مجازی و پلتفرم‌های هواداری در	ورزشی	
	استان‌های شمالی کشور		
۹	میزان حضور تیم‌های ورزشی ایران در رقابت‌های بین‌المللی		
۹	وضعیت فعالیت نماینده نهادها و مراجع ورزشی بین‌المللی در	موفقیت ملی و بین‌المللی ورزش	
	کشور		
۱۱	سطح پوشش رسانه‌های ورزشی بین‌المللی در ایران		کارکردهای توسعه ورزش
۷	بهبود سیستم ورزش با محیط زیست شمال	سازگاری	
۸	همسویی ورزش با سبک زندگی مردم شمال	محیطی ورزش	
۸	پایداری منابع مالی ورزش در شمال کشور	پایدارسازی	
۸	پایداری منابع فیزیکی ورزش در شمال کشور	سیستم ورزش	
۹	پایداری منابع فکری ورزش در شمال کشور		
۷	ارتقای نشاط اجتماعی در استان‌های شمالی	پویایی جامعه ورزش	
۴	بهبود مشارکت عمومی در استان‌های شمال کشور		
۶	ارتقای سلامت اجتماعی در منطقه شمال		
۹	نقش ورزش در سلامت اجتماعی و تندرستی عمومی شمال		
۴	کارکرد ورزش در مشارکت و نشاط اجتماعی شمال	کارکردهای	کارکردهای توسعه ورزش
	نقش ورزش در افزایش آزادی اجتماعی در استان‌های شمالی	زیستی و اجتماعی	
۸	کشور		
۵	کارکرد ورزش در همبستگی و انسجام در استان‌های شمالی کشور		
۱۰	نقش ورزش در غنی سازی اوقات فراغت شمال		
۸	کارکرد ورزش در اشتغالزایی و کسب و کار شمال		
۹	نقش ورزش در رشد اقتصادی و گردش مالی در استان‌های شمالی	کارکردهای	
	کشور	اقتصادی تجاری	
۱۱	افزایش قابلیت تجارت بین‌المللی از طریق ورزش قهرمانی		
۶	واردات و صادرات ورزشی منطقه شمالی به داخل و خارج کشور		

۱۲	نقش ورزش در رشد اقتصادی شمال	
۵	کارکرد ورزش در رشد بازار و صنعت شمال	
۹	نقش ورزش در ارتقای برند ملی و منزلت بین‌المللی	کارکردهای
۱۰	کارکرد ورزش در کاهش تنش و تعارض با برخی مناطق	سیاسی ملی
۶	نقش ورزش در اثربخشی دیپلماسی ملی و منطقه‌ای	

مطابق جدول ۴ و مدل مفهومی مستخرج از آن (شکل ۱) چارچوب مفهومی پژوهش شامل چهار سطح مفهومی؛ ظرفیت محیطی توسعه ورزش شمال، راهبردی سیستم توسعه ورزش همگانی و قهرمانی توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و کارکردهای توسعه همگانی و قهرمانی است.

شکل ۱: مدل مفهومی مستخرج از چارچوب یافته‌های کیفی

مدل به صورت زنجیره روابط علی و معلولی بین متغیرها از عوامل ظرفیت‌های محیطی به سمت راهبردهای سیستمی توسعه و همگرایی حوزه‌های همگانی و قهرمانی و در نهایت به عوامل کارکردی توسعه بود. هر کدام از این سطوح مدل شامل منظرها و ابعاد به شرح زیر هستند:

سطح ظرفیت محیطی توسعه ورزش شمال مشتمل بر منظرهای تحولات ورزش بین‌المللی، روندهای توسعه ملی ورزش و ظرفیت‌های اکوسیستمی شمال بود. منظر تحولات ورزش بین‌المللی شامل ابعاد بازار و صنعت ورزش بین‌المللی، علوم و فناوری ورزش و قوانین و مقررات ورزش بود. منظر روندهای توسعه ملی ورزش نیز مشتمل بر

ابعاد حکمرانی و سیاست ورزش، صنعت و اقتصاد ورزش، جایگاه جهانی ورزش و فرهنگ و مشارکت ورزش بود. منظر ظرفیت‌های اکوسیستمی شمال هم مشتمل بر ابعاد ظرفیت نهادی، ظرفیت جغرافیایی، ظرفیت اقتصادی و ظرفیت اجتماعی بود.

در سطح راهبری سیستمی توسعه ورزش شمال شامل منظرهای قابلیت‌های سیستمی ورزش شمال و راهبردهای توسعه ورزش شمال مطرح شد. منظر قابلیت‌های سیستمی ورزش شمال مشتمل بر ابعاد قابلیت ساختاری سازمانی ورزشی، منابع و زیرساخت ورزش، سرمایه انسانی و اجتماعی ورزش و فرایندها و برنامه‌های ورزش بود. منظر راهبردهای توسعه ورزش شمال؛ توسعه دریامحور و ساحلی ورزش، شبکه‌سازی و زنجیره تامین ورزش، توسعه دانش‌بنیان و فناورمحور ورزش، حرفه‌ای‌سازی و بین‌المللی‌سازی ورزش، توسعه کسب و کار و اشتغال ورزش، جذب مشارکت غیردولتی در ورزش و توسعه ارتباطات و اطلاعات ورزش است.

سطح همگرایی توسعه حوزه همگانی و قهرمانی مشتمل بر منظرهای توسعه ورزش همگانی و توسعه ورزش قهرمانی بود. منظرهای توسعه ورزش همگانی شامل ابعاد بهبود سواد حرکتی و نگرش ورزشی جامعه، رشد فعالیت‌بدنی و مشارکت ورزشی، ارتقای ورزش در مصرف و فراغت جامعه و بهبود سرانه‌های عمومی ورزش است. منظرهای توسعه ورزش قهرمانی شامل ابعاد کارآمدی مدیریت استعداد ورزش، پویاسازی مسابقات و رقابت‌های ورزشی، رشد مشارکت هواداری ورزشی و رشد موفقیت ملی و بین‌المللی ورزش بود.

سطح کارکردهای توسعه همگرایی ورزش همگانی و قهرمانی شمال نیز شامل منظرهای پیامدهای توسعه ورزش و توسعه پایدار ورزش شمال بود. منظر پیامدهای توسعه ورزش مشتمل بر ابعاد کارکردهای سیاسی و ملی، کارکردهای زیستی اجتماعی و کارکردهای اقتصادی و تجاری بود. منظرهای توسعه پایدار ورزش شمال نیز مشتمل بر ابعاد سازگارسازی محیطی ورزش، پایدارسازی سیستم ورزش و پویایی جامعه ورزش بود.

بحث و نتیجه‌گیری

سطح ظرفیت محیطی توسعه ورزش شمال مشتمل بر منظرهای تحولات ورزش بین‌المللی، روندهای توسعه ملی ورزش و ظرفیت‌های اکوسیستمی شمال بود. از منظر تحولات ورزش بین‌المللی ضرورت دارد تا جریان بازار و صنعت ورزش بین‌المللی، پارادایم علوم و فناوری ورزش و رویکردهای قوانین و برنامه‌های ورزش در داخل کشور و منطقه شمال مورد توجه قرار بگیرد. همزمان با در نظر گرفتن منظر بین‌المللی، ضرورت دارد تا روندهای توسعه ملی ورزش از منظر رویه‌های حکمرانی و سیاست ورزش، جریان صنعت و اقتصاد ورزش، نوسانات جایگاه جهانی ورزش و پویایی فرهنگ و مشارکت ورزش نیز ارزیابی گردد. سپس به عنوان محیط نزدیک‌تر به ظرفیت‌های اکوسیستمی و بومی منطقه شمال از منظر ساختاری نهادی، جغرافیایی و مکان‌شناختی، اقتصادی و تجاری و فرهنگی و اجتماعی توجه شود. زیر اقلیم شمال کشور از این منظرها دارای برخی ویژگی‌های منحصر به فرد است و نیاز به

طراحی مدل توسعه اکوسیستمی ورزش براساس همسوسازی حوزه های همگانی و قهرمانی

تحلیل تخصصی و تفکیک شده دارد (علوی و همکاران، ۱۳۹۹). تحقیقات پیشین نیز موید عوامل مذکور و ساختار مفهومی برخاسته از آن هستند. اسوارت و مارتین (۲۰۲۱)، بیهاری و بیرو (۲۰۱۹) و بیل و دنیل (۲۰۱۸) توسعه ورزش در جوامع توسعه نیافته را وابسته به تغییرات محیط اجتماعی و اقتصادی گزارش کرده اند. بگویچ (۲۰۲۰) نیز سیاست های توسعه ورزش را متمایل به ظرفیت های جغرافیایی و بومی می داند. از این رو پیشنهاد می شود در آمایش، گزارش - دهی و برنامه ریزی برای توسعه ورزش به تحلیل اکوسیستمی پرداخته شود.

سطح راهبری سیستمی توسعه ورزش شمال شامل منظرهای قابلیت های سیستمی ورزش شمال و راهبردهای توسعه ورزش شمال بود. همان طور که توسعه در هر زمینه ای براساس قابلیت های درونی آن صورت می گیرد، توسعه ورزش شمال و همسوسازی بخش های همگانی و قهرمانی و همگرایی بین استانی نیازمند بررسی قابلیت های سیستمی در ابعاد ساختاری سازمانی، منابع و زیرساخت، سرمایه انسانی و اجتماعی و فرایندها و برنامه ها در حوزه ورزش است. براساس قابلیت ها لازم است به تدوین راهبردها پرداخت. اتخاذ راهبردهای کارآمد توسعه ورزش شمال باید به جنبه های مغفول و جدید متمرکز باشد که شامل توسعه دریامحور و ساحلی ورزش، شبکه سازی و زنجیره تامین ورزش، توسعه دانش بنیان و فناوری محور ورزش، حرفه ای سازی و بین المللی سازی ورزش، توسعه کسب و کار و اشتغال ورزش، جذب مشارکت غیردولتی در ورزش و توسعه ارتباطات و اطلاعات ورزش است. در واقع راهبردهای کلی و فرابخشی توسعه ورزش هستند که اساس توسعه تخصصی در حوزه های همگانی و قهرمانی را فراهم می سازند. برخی شواهدات علمی نیز موید این عوامل و ساختار مفهومی هستند. هوانگ و تان (۲۰۱۵) اثر تغییرات راهبرد و راتن و جونز (۲۰۱۸) راهبرد نوآوری و فناوری را در توسعه ورزش قابل توجه می دانند. جوادی پور و همکاران (۱۳۹۷) توسعه ورزش همگانی، فریز و همکاران (۲۰۲۰) توسعه پایدار ورزش رقابتی و قهرمانی و کوک و همکاران (۲۰۲۱) توسعه رویدادهای و فضاهای ورزشی را وابسته به عوامل اکوسیستمی گزارش کرده اند.

سطح همگرایی توسعه حوزه همگانی و قهرمانی مشتمل بر منظرهای توسعه ورزش همگانی و توسعه ورزش قهرمانی بود. لبرمن (۲۰۱۷) توسعه ورزش در حوزه همگانی و قهرمانی را به هم وابسته می داند. تحقق توسعه ورزش همگانی به طور مشخص باید در مظاهری مانند بهبود سواد حرکتی و نگرش ورزشی جامعه، رشد فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی، ارتقای ورزش در مصرف و فراغت جامعه و بهبود سرانه های عمومی ورزش صورت گیرد. توسعه ورزش قهرمانی نیز در زمینه کارآمدی مدیریت استعداد ورزش، پویاسازی مسابقات و رقابت های ورزشی، رشد مشارکت هواداری ورزشی و رشد موفقیت ملی و بین المللی ورزش است. از نظر تناظر و تناسب بین حوزه های ورزش همگانی و قهرمانی می توان به مثال هایی مانند سواد حرکتی (همگانی) - استعدادیابی (قهرمانی)، مشارکت ورزشی و مشارکت هواداری و قهرمانی اشاره کرد. وفائی و همکاران (۱۳۹۷)، بهرامی پناه (۱۳۹۷) و سلامی و همکاران (۱۳۹۵) همگرایی توسعه بین استان های ایران را ناشی از عوامل راهبردی سیستمی می دانند. شعبانی و خواجه

(۱۳۹۶) در بررسی توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و شهریار سبهرودی و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی اتحادهای راهبردی استان‌های شمالی ایران در گردشگری ورزش نتایج مشابهی را تایید کرده‌اند. سطح کارکردهای توسعه همگرای ورزش همگانی و قهرمانی شمال نیز شامل منظرهای توسعه پایدار ورزش شمال و پیامدهای توسعه ورزش بود. توسعه پایدار ورزش دلالت بر سازگارسازی محیطی ورزش، پایداری سیستم ورزش و پویایی جامعه ورزش دارد. پیامدهای پایداری توسعه ورزش در ابعاد سیاسی و ملی، زیستی اجتماعی و اقتصادی و تجاری نمود پیدا می‌کند. از این رو می‌توان بین توسعه ورزش، پایداری آن و همچنین پیامدهای آن تفاوت اما توالی قائل شد. نقش ورزش در توسعه پایدار را وابسته به کارکردهای ورزش در حوزه همگانی و قهرمانی می‌داند. شعبانی‌بهار و همکاران (۱۳۹۲) و سبجانی و هاشمی (۱۳۹۶) کارکردهای مشابهی را برای ورزش همگانی و قهرمانی شناسایی و تایید کرده‌اند. دی گریس و همکاران (۲۰۱۷)، رضایی صوفی و شعبانی (۱۳۹۶) و فراهانی و همکاران (۱۳۹۵) رابطه پایداری و محیط با توسعه ورزش را قابل توجه بیان کرده‌اند.

در نهایت روابط بین متغیرهای چهار سطح مدل مفهومی به صورت زنجیره روابط علی و معلولی از عوامل ظرفیت‌های محیطی به سمت راهبردهای سیستمی توسعه و همگرایی حوزه‌های همگانی و قهرمانی و در نهایت به عوامل کارکردی توسعه قابل بحث است. می‌توان گفت که مدیریت و توسعه ورزش شمال براساس همسوسازی بخش همگانی و قهرمانی و همگرایی بین استان‌ها، فرایندی نظام‌مند و چندسطحی است که در هر سطح و مرحله دارای ویژگی‌های مختص به خود می‌باشد و از عوامل همبسته خود اثر می‌پذیرند. از این رو ضرورت دارد تا ارتباط بین عوامل در درون هر سطح و با سایر سطوح را در نظر گرفته شوند. به طور مشخص باید گفت که توسعه همسوی ورزش همگانی و قهرمانی و همگرایی بین سه استان شمالی، یک جریان راهبردی و نظام‌مند است که از طریق ظرفیت‌سازی محیطی درونی و بیرونی سیستم ورزش، ضمن ارتقای قابلیت‌ها و به‌کارگیری راهبردها، دامنه کارکردی آن‌ها را گسترش می‌دهد تا به پیامدهای موردنظر برسد. چارچوب کلی مدل مفهومی توسط برخی تحقیقات جامع‌نگر پیشین مورد تایید قرار می‌گیرد. نتایج مطالعات کشاورز (۱۳۹۹)، وفایی مقدم و همکاران (۱۳۹۷)، حیدری و همکاران (۱۳۹۷)، خطیب‌زاده (۱۳۹۵) و صفاری (۱۳۹۱) منظر ورزش همگانی و تحقیقات ملایی سفیددشتی و همکاران (۱۳۹۹)، شعبانی و همکاران (۱۳۹۸) و ملائی و همکاران (۱۳۹۷) منظر ورزش قهرمانی را در مدل این پژوهش مورد تایید قرار می‌دهند.

در تبیین اهمیت و کارکرد مدل ارائه‌شده در این پژوهش که گام جدیدی در دانش موجود به حساب می‌آید، می‌توان به فقدان مدل‌های قابل‌اتکا و دارای مصادیق عینی در نظام توسعه منطقه‌ای و اکوسیستمی ورزش کشور اشاره کرد. براساس مدل ارائه‌شده، سازمان‌های متولی توسعه ورزش شمال کشور با وجود توانمندی‌های ساختاری و اجرایی به تنهایی نمی‌توانند اهداف و راهبردها را تحقق بخشند- شواهد فعلی از وضعیت ورزش کشور گویای این مسئله

طراحی مدل توسعه اکوسیستمی ورزش براساس همسوسازی حوزه های همگانی و قهرمانی

است- زیرا اکوسیستم ورزش شمال یک زمینه پویا با محیط پیچیده و ساختار چندبخشی است و خروجی مطلوب این سیستم نیازمند یک چارچوب راهبردی یکپارچه می باشد. استفاده از مدل های اکتشافی و جامع نگر در ارزیابی، برنامه ریزی و تصمیم گیری می تواند به کاهش ناکارایی برنامه های فعلی و جزیره ای عمل کردن در حوزه توسعه اقتصادی ورزش منطقه شمال کشور منجر شود.

پیشنهادهای

براساس یافته های پژوهش، پیشنهاد های زیر جهت توسعه همگرایی ورزش همگانی و قهرمانی در سه استان شمالی کشور ارائه می شود:

- آیین نامه ها، قوانین، اسناد و برنامه های توسعه ورزش همگانی و قهرمانی این سه استان بازنگری و بر همسوسازی دو حوزه و همگرایی بین استان ها تأکید شود.
- همسوسازی توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و همگرایی بین سه استان شمالی از طریق محرک های رسانه ای، بخشنامه سازمانی و مطالبات محققان و مدیران به گفتمانی در درون و بین نهادهای متولی و ذینفع تبدیل شود.
- برنامه ها و مشوق های فعالیت های علمی، پژوهشی، نوآوری و آموزشی در بین اساتید و محققان فعال در استان های شمال برای مشارکت فعال در توسعه ورزش تدوین و انتشار یابد.
- آموزش های مناسب در زمینه توانمندسازی مدیران ورزشی این سه استان تعریف شود و به صورت مشارکتی در چارچوب یک تقویم زمانی مشخص ارائه گردند.
- ارتقای زیرساخت های فناوری اطلاعات و ارتباطات و دسترسی به شبکه ورزشی بین المللی در مراکز و سازمان های ورزشی برای کارآمدسازی سیستم توسعه ورزش در منطقه شمال در اولویت اقدامات قرار بگیرد.
- تقویت و هدفمندسازی ارتباط بین دانشگاه ها و پارک های علم و فناوری با سازمان های ورزشی از طریق مشارکت رسانه ها و بخش خصوصی تقویت شود.
- یک سیستم نظارت و هدایت توسعه ورزش فرابخشی از خبرگان برای نظارت بر فرایندهای حوزه ورزش همگانی و قهرمانی در استان های شمالی کشور تشکیل شود.
- ظرفیت های توسعه بخش ورزش برای سیاست گذاران و کارگزاران توسعه شمال کشور مشخص و تبیین شود تا ورزش در اولویت مناسبی برای آن ها و برنامه های کلان توسعه شمال (استان های گلستان، مازندران و گیلان) قرار گیرد.

منابع

- بنار، نوشین؛ دستوم، صلاح و خان‌محمدی، علی‌محمد. (۱۳۹۷). «تحلیل منظرهای توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان: خدمات، اقتضار، عوامل، متولیان، نیازها، چالش‌ها و راهکارها». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰(۴۸)، صص ۱۵-۴۲.
- بهرامی پاوه، رحمت. (۱۳۹۷). «تحلیلی بر روند پارادایم توسعه‌یافتگی و تأثیر آن بر همگرایی ملی در ایران». سیاست‌های راهبردی و کلان. ۲۳(۶)، صص ۴۷۸-۴۹۷.
- جوادی پور، محمد؛ روحی دهکردی، میترا؛ رهبری، سمیه و طایفی، حلیمه. (۱۳۹۷). «آسیب‌شناسی فرایند موجود سیاست‌گذاری در ورزش همگانی ایران و ارائه الگو». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰(۵۲)، صص ۱۷-۴۲.
- چوپانی، آرزو. (۱۳۹۳). «تدوین برنامه راهبردی ورزش قهرمانی بانوان استان مازندران». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه شمال.
- حیدری، محمد؛ صابری، علی و کارگر، غلامعلی. (۱۳۹۷). «فرا تحلیل مطالعات عوامل و راهکارهای جذب مردم برای توسعه ورزش همگانی در ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. ۶(۱۴)، صص ۱۱۱-۱۳۰.
- خطیب زاده، مهدی. (۱۳۹۵). «طراحی الگوی مشارکت ورزشی منظم». رساله دکتری دانشگاه تربیت مدرس.
- رضایی صوفی، مرتضی و شعبانی، عباس. (۱۳۹۶). «تحلیل ورزش قهرمانی کشور به روش سوات». مدیریت و توسعه ورزش. ۶(۱)، صص ۸۷-۱۰۳.
- رهبری، سمیه؛ خدایاری، عباس؛ هنری، حبیب و امیرتاش، علی‌محمد. (۱۳۹۸). «طراحی الگوی حمایت مالی ورزش همگانی کشور با استفاده از نظریه داده‌بنیاد». پژوهش در ورزش تربیتی.
- زیتونی، عبدالحمید؛ هنری، حبیب و فراهانی، ابوالفضل. (۱۳۹۱). «شناسایی توانمندی‌های گردشگری ورزشی استان گلستان». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۱(۱)، صص ۷۱-۸۳.
- سبحانی، بهمن و هاشمی، سید ضیاء. (۱۳۹۶). «کارکردهای اجتماعی ورزش همگانی با تأکید بر اعتماد اجتماعی». مطالعات مدیریت ورزشی. ۹(۴۲)، صص ۱۸۵-۲۰۲.
- سلامی، فریبا؛ فقه مجیدی، علی و محمدی، احمد. (۱۳۹۵). «بررسی همگرایی درآمدی بین استان‌های ایران با تأکید بر روش تحلیل خوشه‌ای». فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی. ۲۴(۸۰)، صص ۱۶۷-۱۹۴.
- سهرابی، لیلا. (۱۳۹۴). «آینده پژوهی ورزش قهرمانی کشور به روش دلفی». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- شعبانی بهار، غلامرضا؛ نیک‌نژاد، محمدرضا؛ فراهانی، ابوالفضل و صمدی، عباس. (۱۳۹۲). «بررسی و مقایسه نقش ورزش همگانی و قهرمانی در تقویت اعتماد ملی». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۲(۲۱)، صص ۷۱-۸۰.
- شعبانی، اکرم؛ رضوی، سید محمد حسین و هادوی، فریده. (۱۳۹۸). «تدوین الگوی ساختاری تحلیلی توسعه ورزش قهرمانی زنان». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۹(۱۸)، صص ۵۳-۶۴.
- شعبانی، عباس و خواجه، فرزاد. (۱۳۹۶). «اولویت‌بندی عوامل اثرگذار بر توسعه ورزش همگانی و قهرمانی کشور». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۶(۳۶)، صص ۵۷-۶۸.
- شهریار سنجهرودی، بهمن؛ همتی‌نژاد، مهرعلی و ملک‌اخلاق، اسماعیل. (۱۳۹۴). «شناسایی اتحادهای راهبردی در توسعه گردشگری ورزشی استان‌های شمالی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۷(۳۰)، صص ۵۵-۷۰.

طراحی مدل توسعه اکوسیستمی ورزش براساس همسوسازی حوزه های همگانی و قهرمانی

- صفاری، مرجان و لطیفی فر، مهدی. (۱۳۹۷). «مدل شهر دوستدار فعالیت بدنی با رویکرد شهرهای فعال، جوامع فعال، شهروندان فعال». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰(۴۸)، صص ۸۹-۱۱۲.
- صفاری، مرجان. (۱۳۹۱). «طراحی الگوی توسعه ورزش همگانی ایران»، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- علوی، سیدحسین؛ سنایی، محمد و فخری، فرزاد. (۱۳۹۹). «طراحی مدل توسعه ورزش های دریایی در جذب گردشگران استان مازندران». فصلنامه علمی آموزش علوم دریایی. ۷(۳)، صص ۱۷۶-۱۸۸.
- غفوری، فرزاد؛ معمارزاده، محمد سعید و علوی، سلمان. (۱۳۹۸). «تعیین سهم و نقش دستگاه های اجرایی در توسعه ورزش همگانی». پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۱۸(۱)، صص ۱۱-۳۲.
- فراهانی، ابوالفضل؛ کشاورز، لقمان و صادقی، علی. (۱۳۹۵). «تدوین راهبردهای توسعه ورزش قهرمانی ایران». پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۵(۳)، صص ۱۲۷-۱۴۲.
- ملایی سفیددشتی، افشین؛ حمیدی، مهرزاد؛ رجبی، حسین و ذوالفقارزاده، محمد مهدی. (۱۳۹۹). «آینده نگاری توسعه ورزش قهرمانی ایران در افق ۱۴۱۶». مدیریت و توسعه ورزش. ۹(۲)، صص ۸۴-۹۹.
- ملائی، میتا؛ رمضانی نژاد، رحیم؛ یاسوری، مجید و کاوسی، شراره. (۱۳۹۷). «پرسی عوامل مؤثر بر توسعه ورزش قهرمانی استان های ایران و ارائه الگوی پیشنهادی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۰(۴)، صص ۷۵۷-۷۷۵.
- نودهی، محمدعلی؛ احمدی، مجتبی؛ نودهی، غلامرضا و داداشی، محمدصادق. (۱۳۹۵). «تدوین راهبرد توسعه ورزش روستایی و بومی و محلی استان گلستان». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. دوره ۱۵، شماره ۳۳، صص ۱-۳۵.
- وفایی مقدم، علی؛ فرزاد، فرزاد؛ رضوی، سید محمدحسین و افشاری، مصطفی. (۱۳۹۷). «تحلیل عوامل توسعه ورزش همگانی براساس نظریه داده بنیاد». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰(۵۲)، صص ۴۳-۷۲.
- وفائی، الهام؛ محمدزاده، پرویز؛ اصغریپور، حسین و فلاحتی، فیروز. (۱۳۹۷). «ارزیابی رفاه اجتماعی و همگرایی رفاه استان های ایران برای سنجش توسعه مناطق ایران». فصلنامه علمی مدل سازی اقتصادی. ۱۲(۴۳)، ۱-۲۳.
- غفوری، فرزاد؛ معمارزاده، محمد سعید و علوی، سلمان. (۱۳۹۸). «تعیین سهم و نقش دستگاه های اجرایی در توسعه ورزش همگانی». فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۱۸(۱)، صص ۱۱-۳۲.
- هنرور، افشار؛ غفوری، فرزاد؛ طبری، حسن و گاوایار، احسان. (۱۳۹۴). «الگویابی توسعه ورزش های بومی و محلی در کشور». مطالعات مدیریت ورزشی. ۷(۳۱)، صص ۳۳-۴۸.
- Begović, M. (2020). "The development of sport policy in Montenegro". International Journal of Sport Policy and Politics, 12(2), 321-330.
- Bell, B., & Daniels, J. (2018). "Sport development in challenging times: leverage of sport events for legacy in disadvantaged communities". Managing Sport and Leisure, 23(4-6), 369-390.
- Bihari, D. T., & Biró, M. (2019). "Examining the Knowledge of Future Sport Professionals in Connection with Water Rescue and Life-saving". STADIUM-Hungarian Journal of Sport Sciences, 2(1), 1-12.
- Cook, D., Biscaia, R., Papadas, K., Simkin, L., & Carter, L. (2021). "The creation of shared value in the major sport event ecosystem: understanding the role of sponsors and hosts". European Sport Management Quarterly, 1-22.
- De Grace, L. A., Knight, C. J., Rodgers, W. M., & Clark, A. M. (2017). "Exploring the role of sport in the development of substance addiction". Psychology of Sport and Exercise, 28, 46-57.

- Ferriz-Valero, A., García Martínez, S., Olaya-Cuartero, J., & García-Jaén, M. (2020). “Sustainable Sport Development: The Influence of Competitive-Grouping and Relative Age on the Performance of Young Triathletes”. *Sustainability*, 12(17), 6792.
- Huang, Y. W., & Tan, T. C. (2015). “Sport-for-All Policy in Taiwan: a case of ongoing change?”. *Asia Pacific Journal of Sport and Social Science*, 4(2), 85-98.
- Leberman, S. (2017). “Future sport leaders: developing young women to lead”. In *Women in Sport Leadership* (pp. 130-143). Routledge
- Ratten, V., & Jones, P. (2018). “Future research directions for sport education: toward an entrepreneurial learning approach”. *Education + Training*, 60(5): 490-499.
- Svensson, P. G., & Levine, J. (2017). “Rethinking sport for development and peace: The capability approach”. *Sport in Society*, 20(7), 905-923.
- Swart, K., & Martín-González, R. (2021). “Sport and development in South Africa: Sport in a changing society and economy”. In *Sport and Development in Emerging Nations* (pp. 154-170). Routledge

